

Lunds universitet
Sociologiska institutionen
Höstterminen 2014

Att vara Svensk eller Den Andre

En belysning av språkbruket i diskursen om etnisk
boendesegregation

Författare: Nora Khojesta Hadaf
Kandidatuppsats: SOCK03, 15 hp

Abstrakt

Författare: Nora Khojesta Hadaf

Titel: Att vara Svensk eller Den Andre – *en belysning av språkbruket i diskursen om etnisk boendesegregation*

Kandidatuppsats: SOCK03, 15 hp

Sociologiska institutionen, höstterminen 2014

Under 1990-talet började en ny dimension av boendesegregation växa fram – den etniska boendesegregationen. Den utmärks av en rumslig åtskillnad mellan den vita majoritetsbefolkningen och invandrade svenskar. Genom att analysera språkbruket som tillämpas av de statliga myndigheter som motarbetar den etniska boendesegregationen, ämnar föreliggande uppsats urskilja huruvida beskrivningen av olika subjekspositioner kan leda till ett ökat "vi-och-dem-tänkande", där föreställningar byggda på en dikotomi mellan kategorierna "svenskar" och "invandrare" främjas. Detta görs utifrån ett teoretisk och metodiskt ramverk från den kritiska diskursanalysen, förstärkt med teoretiskt ramverk från kritisk ras- och vithetsforskning parallellt med sociologen Norbert Elias teori om etablerade och outsiders. Slutsatsen är att subjekspositioner existerar i ett maktlandskap där föreställningar om "det vita västerländska" påverkar de processer som på olika samhällsområden skapar ett segregerat samhälle. Därtill kan även subjekspositioner i diskursen om etnisk boendesegregation förstås utifrån Elias teori om etablerade och outsider-gruppen, där de integrerade etablerade har en starkare kontroll och sammanhållning än den segregerade outsider-gruppen.

Nyckelord: Segregation, Nationalism, Etnicitet, Invandrare, Svensk, Invandring.

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	1
1.1 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING.....	2
1.2 AVGRÄNSNINGAR.....	2
1.3 BEGREPPSDEFINITIONER	3
1.3.1 Etnisk segregation.....	3
1.3.2 Invandrade svenskar	4
1.3.3 Vita svenskar.....	4
1.4 MATERIAL.....	4
1.5 TIDIGARE FORSKNING.....	5
2. TEORI OCH METOD	7
2.1 VETENSKAPSUPPFATTNING.....	8
2.2 KRITISK DISKURSANALYS SOM TEORI OCH METOD.....	9
2.2.1 Den kritiska diskursanalysens verktyg	9
2.3 OPERATIONALISERING AV TEORI OCH METOD	11
2.4 TEORETISKT RAMVERK	11
2.4.1 Kritisk ras- och vithetsforskning	11
2.4.2 Etablerade och Outsiders.....	12
3. BAKGRUND - DEN ETNISKA BOENDESEGREGATIONENS UPPKOMST	13
3.1 OM INVANDRING TILL SVERIGE	13
3.1.1 Bostadsdelegering genom "Hela-Sverige strategin"	14
3.2 ETNISK BOENDESEGREGATION – ETT PROBLEM FORMULERAS	15
3.2.1 Betydelsen av etnicitet.....	16
4. ANALYS – ATT VARA SVENSK ELLER DEN ANDRE	17
4.1 OM DEN ETABLERADE SVENSKEN.....	18
4.1.1 Benämningar av den etablerade svensken	19
4.2 BENÄMNINGAR PÅ DEN SEGREGERADE ANDRE	21
5. SLUTSATS	24
KÄLLFÖRTECKNING	25
LITTERATUR	25
OFFENTLIGA DOKUMENT OCH RAPPORTER	26
INTERNET.....	26

1. Inledning

Sverigedemokraterna, ett parti sprungen ur nationalsocialismen, fick 12,86 procent av samtliga röster i riksdagsvalet i år, vilket är en markant tillväxt jämfört med de 5,7 procent från valet 2010 (Valmyndigheten, 2014). Ett parti som frekvent pekar på problematiken med "massinvandring", "mångkulturalism" och "islamisering" (Ekeröth, 2011) i sin politiska agenda. Dessa problemfaktorer påstås ha lett till existensen av "parallella samhällen" i landet, vilket är ett ständigt återkommande uttryck i partiets retorik. "Parallella samhällen" ger sken av ett tillstånd där två samhällen existerar jämsides utan större relation sinsemellan. Uttrycket väcker lätt upphov till en tankebana där en uppdelning görs av ett samhälle befolkat av integrerade "svenskar" medan det andra samhället är befolkat av segregerade "invandrare". Ett språkbruk som kännetecknas av ett "vi-och-dem"-tänkande.

Många samhällsanalytiker menar att en av orsakerna till partiets senaste framväxt i senaste riksdagsvalet har sin grund i dagens misslyckade integrationspolitik. Forskning visar att segregationen har växt sig starkare än någonsin och att integrationspolitiken visat sig ineffektiv och inte särskilt framgångsrik i att uppfylla sitt syfte (SOU, 2006, 73; 11). Segregeringen blir tydligast att skönja i boendet, där en etnisk dimension har växt fram, dvs. den "etniska boendesegregeringen". Denna form av segregering har ökat markant under perioden 1990-2002 (Socialstyrelsen, 2010; 180).

Föreliggande uppsats är sprungen ur många timmars läsning i forskning och rapporter om boendesegregation, där jag började undra vilken betydelse ord som exempelvis "etnisk", "svensk" och "invandrare" har i föreställningen om ett integrerat samhälle. Min hypotes är att integrationspolitikens brister redan kan skönjas i vårt språkbruk, där kategoriseringar av befolkningen med ord som exempelvis "invandrare" och "svenskar" kan öka ett "vi-och-dem"-tänkande och därigenom producerar och reproducerar dagens segregation.

1.1 Syfte och Frågeställning

Utgångspunkten för denna uppsats föreligger i sociologen Norbert Elias tankegod om *etablerade och outsiders*, där denna våg av utom-europeiska invandrade i början av 1980-talet kom att inbegripa ett fysiskt synligt skiljemärke av att inte tillhöra den etablerade kretsen i det nya samhället. Jag menar att benämningen "invandrare" har ett inneboende värde av en outsiderposition, till skillnad från benämningen "svensk" som har ett inneboende värde av en etablerad position. En motsättning kan skönjas i dagens diskurs kring boendesegregation i allmänhet och den etniska i synnerhet, där språkbruket av "svensk" och "invandrare" påvisar hur denna underförstådda betydelse av orden snarare förstärker ett samhälle dominerat av ett "vi och dem"-förhållande än motverkar det. Detta kan förstås utifrån ett teoretiskt perspektiv som inom forskningsfälten för ras- respektive vithetsstudier nämns som *rasifiering*, vilket ses som ett verktyg i förståelsen för hur ras görs genom tillskrivning av karakteristiska utifrån människors fysiska attribut. Med avstamp från Johan Asplunds (1970) tankar om att studera ett fenomen från en mer utforskad vinkel istället för att redogöra för dess nuvarande orsakssamband och kvantitativa egenskaper, kommer jag att undersöka vilken betydelse språkbruket har i diskursen kring etnisk boendesegregation. Således blir min frågeställning:

- Kan ett vi-och-dem tänkande skönjas i det nuvarande språkbruket i diskursen kring boendesegregation?

1.2 Avgränsningar

Den upplevda boendesegregationsproblematiken inom forskningen och politiken brukar indelas i tre typmönster; demografisk, socioekonomisk och "etnisk". Denna undersökning kommer att främst belysa den sistnämnda dimensionen av boendesegregation och därtill studera vilka benämningar som tillfaller de berörda subjektpositionerna inom diskursen. Med tanke på undersökningens frågeställning, kommer fokus att ligga på identitetskonstruktioner inom diskursen fält. Detta görs

utifrån ett teoretiskt ramverk om kritisk ras- och vithetsforskning, vilket har börjat få alltmer uppmärksamhet i Sverige.

Det finns fler subjektpositioner som står i relation till diskursen kring etniska bostadssegregationen. Perspektivet om intersektionalitet analyserar maktutövande och ojämlikhet utifrån den simultana verkan av kategoriseringar baserade på kön, klass, ras/etnicitet och sexualitet (SOU, 2005: 41; 233). Denna uppsats kommer dock avgränsas till att fokusera på den upplevda dikotomin mellan "svensk" och "invandrare" i förhållande till föreställningar om integration och segregation.

1.3 Begreppsdefinitioner

För att underlätta förståelsen för uppsatsens innehåll, behövs vissa begrepp definieras. Inom diskursen för boendesegregation används ord som exempelvis "invandrare", "invandrarbakgrund" och "etniska svenskar" med olika innebörd. Därför blir det av ytterst vikt att definiera innebörden av orden så att läsaren är med i resonemangen som följer i analysdelen. Mina nyckelbegrepp kommer att utgöras av orden *etnisk segregation*, *invandrade svenskar* och *vita svenskar*:

1.3.1 Etnisk segregation

Uttrycket etnisk segregation kommer att tillämpas utifrån definitionen av en rumslig åtskillnad mellan individer som tillhör olika kulturer/etniciteter och som bebos av en hög andel icke-vita invandrade svenskar. Enligt Tobias Hübinette (2012; 46) syftar begreppet etnicitet på de historiskt skapade kulturella och sociala sätten att vara svensk på, där huvudsakligen ett gemensamt nationellt ursprung är den gemensamma nämnaren.

1.3.2 Invandrade svenskar

Begreppet *invandrade svenskar* uttrycker en tillhörighet till majoritetssamhället samtidigt som information ges om personernas historia av att ha invandrat. Ordet "invandrare" är ett substantiverat verb (Löfroth, 2014), vilket får en att fråga sig när processen av att invandra upphör och där övergången sker till att erhålla en annan identitet. Ericsson, Molina och Ristilampi (2002; 22) redogör för sin kritiska ställning mot begreppet invandrare genom att poängtera hur klassificeringen skapar en identitet som relateras till det icke-svenska. Därmed frikopplas också personens möjlighet till att få en identitet som inte definieras av att vara annorlunda.

Retorikkonsulten Elaine Eksvärd (2012) ställer sig kritisk mot begreppet invandrare i sin debattartikel om Moderaternas språkbruk om att vilja rekrytera fler invandrare och ungdomar. Vidare belyser Eksvärd det paradoxala med att politiker använder ett segregeringande språkbruk i integrationsarbetet. Således är ordet invandrare ett element, dvs. ett ord som är utsatt för kamp om dess innebörd.

1.3.3 Vita svenskar

Till skillnad från subjektpositionen "invandrade svenskar", indikerar "vita svenskar" en tillhörighet till den vita hegemonin som råder i det svenska samhället och där Sverige innehas som födelse-land. Det finns varken en naturlig eller stabil grupp som kan kategoriseras som vita svenskar, utan begreppet bör istället ses som en diskurs för rasifierade privilegier som inte på något direkt sätt motsvaras av en särskild grupp människor (SOU: 2005: 41; 142).

1.4 Material

Med tanke på den vetenskapsuppfattning som uppsatsen utgår från, ligger diskursanalys som metod och teoretiskt perspektiv närmast för att besvara uppsatsens frågeställning. Första utmaningen för den som väljer diskursanalys som metod är gränsdragningen för

materialets omfång. I detta fall gjordes urvalet utifrån frågeställningen, där den primära empirin utgörs av rapporter som komponerats av de statliga förvaltningsmyndigheterna Boverket och Socialstyrelsen. Detta görs eftersom min analys utgår från en nationell nivå i diskursen om etnisk boendesegregation och där Boverkets och Socialstyrelsens rapporter är viktiga, kollektiva statliga produkter som är en återspeglning av pågående diskurs. Boverket har inflytande över politik och riktlinjer för stadsplanering, där verkets inflytande uttrycks i publikationer och konferenser (Tunström, 2009; 27). Kunskapsuppbyggnad och kunskapsspridning ingår i Boverkets uppdrag (Ibid). Detta faktum leder tankarna till Foucault och hans tankegodis om hur kunskap och makt är invävt i varandra, där producering av kunskap är en slags maktutövning. Språket ingår i kunskapsproduceringen och blir därigenom en maktutövning, vilket slutligen strömmar ut i individens föreställningar om sin omvärld.

Ett urval från Boverkets och Socialstyrelsens rapporter har gjorts utifrån följande teman/nyckelord: 1) etnisk boendesegregation och 2) integration och segregation. Rapporterna författade av Boverket är: *Integration och segregation i boendet – begrepp och indikatorer* (2004), *Etniska hierarkier i boendet. Lägesrapport om integration* (2007) och *Boendesegregation - orsaker och mekanismer* (2010). Rapporten från Socialstyrelsen heter *Social rapport 2010* (2010).

1.5 Tidigare forskning

Boendesegregation som ämne har forskats inom olika forskningsfält i Sverige; främst inom discipliner som kulturgeografi, ekonomi och sociologi. Denna uppsats skrivs inom den sociologiska disciplinen, men har likväl tagit del av forskningen inom andra discipliner.

Det var under 1990-talet som den etniska dimensionen i boendesegregationen lyftes fram i forskningen (Boverket, 2010; 6). Inom kulturgeografien har Irene Molinas avhandling *Stadens rasifiering - etnisk boendesegregation i folkhemmet* (1997) fungerat som en katalysator för den etniska dimensionen av boendesegregationen i Sverige och därigenom undersökt den svenska statens och bostadsföretagens roller i skapandet av rasifierade områden. Irene Molina lyfter fram rasifiering som teoretiskt perspektiv inom

fältet för boendesegregation då forskningen inom boendesegregationen i landet tidigare inte behandlat den rasistiska ideologi som är invävt i folkhemstanken och i den nationella identiteten. Själva begreppet rasifiering är Molinas översättning från engelskans "racialization", som härstammar från Robert Miles definition (Molina, 1997; 53):

...the representational process whereby social significance is attached to certain biological (usually phenotypical) human features, on the basis on which those people possessing those characteristics are designated as a distinct social collectivity.

Rasifieringsbegreppet är kopplat till den kritiska ras- och vithetsforskningen. Hübinette (2012; 45) redogör i artikeln *Om ras och vithet i ett samtida Sverige*, hur det i slutet av 1980-talet växte fram ett forskningsfält i USA för kritiska ras-studier under beteckningen *critical race theory*. Forskare hade uppmärksammat att de antidiskrimineringslagar som införts i det amerikanska samhället tack vare medborgarrättsrörelsens framgångar, inte verkade minska de rasliga ojämlikheterna. *Whiteness studies*, växte fram under samma tid och forskade kring innebörden av att tillhöra den vita majoritetsbefolkningen. Sammanfogat kallades forskningsområdet *critical race and whiteness studies*. Styrkan i detta forskningsfält är att det problematiserar vad det innebär att tillhöra en vit majoritet respektive stå utanför den. Istället för att fokusera på orsakssamband som står i korrelation till de som stämplas som segregerade och därigenom indirekt problematisera deras position, så både höjs och vänds blicken till majoritetsbefolkningen i syfte att bredda de referensramar varifrån boendesegregation ses genom.

Annan framträdande forskning inom boendesegregation har erkända namn som Åsa Bråmås, Roger Andersson och Urban Ericsson stått för. Bråmås (2006) har författat artikeln "*White Flight*"? *The production and reproduction of immigrant concentration areas in Swedish Cities*, som undersöker om vita svenskars flyttningsmönster kan förklara dagens upplevda boendesegregation. Hennes artikel påvisar hur den amerikanska kritiska ras- och vithetsforskningen inverkat på den svenska forskningen om boendesegregation, där Bråmås applicerar den amerikanska hypotesen huruvida en vit majoritet flyttar från ett område då en kritisk punkt av icke-vitas inflyttning nås. Hypotesen sätter Bråmås i en svensk kontext, vilket visar att fokus är på den vita majoritetsbefolkningens flyttningsmönster till skillnad från den icke-vitas, segregerade

befolkningen. Problematiken ligger i att en direkt översättning inte kan göras från det amerikanska samhället till det svenska. Ändock ligger styrkan i att se boendesegregation utifrån vidare referensramar, vilket ligger i färdriktningen för mitt syfte med uppsatsen.

Norbert Elias (1999) heter sociologen som studerat gruppdynamik i en brittisk förort kallad Winston Pava. Studiens resultat presenteras i boken *Etablerade och Outsiders*, där två sociala gruppers maktrelationer skildras. Den enda skillnaden mellan dessa två grupper är varken utseendemässigt eller kulturellt, utan består i att den ena gruppen levt längre i området än det andra. Denna studie är relevant för föreliggande uppsats då Elias studie påvisar hur det sociala samspelet är en del av segregationsprocesser. Dessa två grupper får dock inte ses som fasta, dvs. maktrelationer finns även inom varje grupp och relationerna mellan grupperna är ständigt i en process.

2. Teori och Metod

Ingrid Sahlin (1999) menar i artikeln *Diskursanalys som sociologisk metod* att användandet av diskursanalys som metod oftast ligger i intresset att förstå och förklara hur något beskrivs. Därigenom kan diskursanalysen uttyda det märkliga i det som annars ses som givet eftersom forskaren söker efter det bakomliggande till det berättaren säger (Ibid; 89-94). Med tanke på uppsatsen problemformulering, föll sig valet av diskursanalys som det mest lämpliga.

Vad är då en diskurs och en diskursanalys? Begreppet är starkt associerat med sociologen Michel Foucault (2008), som ofta benämns som dess grundare. Men inte ens han använde begreppet på ett konkret och konsekvent sätt. Winter Jørgensen och Phillips (2000; 8) menar att diskurs oftast inrymmer en eller annan idé om att språket är strukturerat i olika mönster som våra utsagor följer när vi agerar inom olika sociala domäner. Exempelvis kan vi prata om "kulturpolitisk diskurs" eller "hållbarhetsdiskurs". Alltså är en diskurs ett bestämt sätt att tala om och förstå världen (eller ett utsnitt av världen) och diskursanalysen är således analysen av detta mönster att

se världen på (Ibid; 8). Diskursanalys kan i sin tur delas upp i olika angreppssätt, där denna uppsats kommer att utgå från Norman Faircloughs *kritiska diskursanalys*. Dock har samtliga angreppssätt i stora drag en gemensam vetenskapsuppfattning, vilket kommer beskrivas innan en närmare beskrivning av den kritiska analysen ges.

2.1 Vetenskapsuppfattning

Till skillnad från en mer radikal konstruktivistisk ställning som menar att språket inte återspeglar någon materiell sfär, bygger denna uppsats på en kritisk realistisk ställning, som gör skillnad på en så kallad "verklig domän" oberoende av våra sinnen och en "empirisk" som motsvarar vad våra sinnen kan uppfatta (Bergström & Boréus, 2012; 374). Det är således i den empiriska världen som språket fungerar som en gränssättare för tanke och handling, där idéer inte är direkta återspeglings av den materiella världen utan de förutsätter ett språk som i sin tur organiserar den sociala verkligheten (Ibid; 17). Till skillnad från Michel Foucault (2008), som menade att enskilda individer inte äger makt utan snarare blir platsen där makt utformas, var Hanna Arendts utgångspunkt att makt förutsätter kompetenta aktörer som kommunicerar och menar att individer genom att förena sig skapar möjlighet att förändra sin omgivning (Bergström & Boréus, 2012). I Arendts teori ses därför språk som särskilt viktigt för makt, eftersom det är genom språk som kommunikationen mellan människor till stor del bygger på. Ett motargument mot detta tankesätt är att kommunikationen genom kroppsspråket har förbisetts. Kritiken kan mötas av att kommunikationen i dagens informationssamhälle utgörs till stor del av text.

Enligt TU (2014) läser 79 procent av Sveriges befolkning mellan 15 till 79 år någon betald dagstidning. Därtill ligger Sverige på fjärde plats i världen när det gäller upplaga per invånare. Information som läses och refereras får konsekvenser för hur människor tänker och relaterar till sin omgivning och får särskilt stort inflytande i informationssamhället. Därmed är texter oerhört inflytelserika i dagens samhälle och påverkar vilka föreställningar vi har om företeelser i vår omgivning.

2.2 Kritisk diskursanalys som teori och metod

Diskursanalys kan i sin tur delas upp i olika angreppssätt, där denna uppsats kommer att utgå från Norman Faircloughs *kritiska diskursanalys*. Enligt Winter Jørgensen och Phillips (2000; 69) kännetecknas den av en vilja att kartlägga språkets roll i upprätthållandet av den sociala värld, inklusive de sociala relationer, som innebär maktförhållanden. Fairclough använder diskurs-begreppet på två sätt; dels som ett språkbruk såsom social praktik, dels som ett sätt att tala som ger betydelse åt upplevelser utifrån ett bestämt perspektiv (Ibid; 72). I den kritiska diskursanalysen är diskurs en viktig form av social praktik, som både reproducerar och förändrar kunskap, identiteter och sociala relationer (Ibid; 71).

Diskursen delas därefter in i två dimensioner: **den kommunikativa händelsen** och **diskursordningen**. I den kommunikativa händelsen finns olika typer av språkbruk; exempelvis tidningsartikel, en film, eller en intervju. Dessa existerar i tre former; som **text**, som **diskursiv praktik** och som **social praktik**. Samtliga dimensioner ska dras in i en konkret diskursanalys av en kommunikativ händelse, där man ser på 1) textens egenskaper (*text*); 2) de produktions- och konsumtionsprocesser som är förbundna med texten (*diskursiv praktik*) och 3) den bredare sociala praktik som den kommunikativa händelsen är en del av (*social praktik*). (Ibid; 73-74)

Diskursordningen är summan av de diskurstyper som används inom en särskild social institution eller en social domän. Exempelvis finns det en diskursordning inom universitet som består av olika diskursiva praktiker såsom samtal mellan anställda, samtal mellan anställda och elever och skriftspråket inom institutionen (Ibid; 73).

2.2.1 Den kritiska diskursanalysens verktyg

I syfte att eftersträva genomsynlighet i diskursanalysen och således öka möjligheten till god intersubjektivitet, kommer en redogörelse för de analysverktyg som tillämpas på det empiriska materialet. På så sätt kan analysen undvika att bli alltför svårförståeligt och abstrakt. Analysverktygen är hämtade ur Bergströms & Boreús bok (2012) *Textens mening och makt* och utgår från Laclaus och Mouffes terminologi.

Ett **tecken** är sammanvägningen av en term och ett innehåll. Exempelvis står tecknet "hund" för bokstaveringen och uttalet av själva termen. Tecknet inbegriper även ett tankeinnehåll med våra föreställningar om hundar. Detta tankeinnehåll kan variera från samhälle till samhälle (likväl från individ till individ), där tecknet "hund" kan fylla föreställningen om egenskaperna av att vara människans bästa vän i ett samhälle samtidigt som samma tecken kan stå för möjlig föda i ett annat.

Tecknet kan i sin tur vara ett **element**, där detta begrepp belyser diskursens mångtydighet genom att ständigt vara utsatt för kamp om dess innebörd. Tecknet "svensk" kan sägas vara ett element i diskursen kring boendesegregationen då dess tankeinnehåll är utsatt för kamp mellan olika politiska synvinklar.

Motsatsbegreppet till element, **moment**, betyder att ett tecken inte är utsatt för kamp om dess tankeinnehåll utan snarare åsyftar en fixering eller låsning av ett antal olika betydelser som utmärker varje diskurs.

En **ekvivalens-kedja** har upprättats då en kedja av likvärdiga tecken har kopplats ihop. Ett exempel på en kortare ekvivalens-kedja är tecknet "segregation" som kan kopplas ihop med tecknet "förort", där båda tecknen får betydelse genom ett system av distinktioner och kan inte förstås om inte nämnda tecknen står i opposition med vissa tecken. Denna opposition skulle kunna utgöras av "integration" och blandad stadsbebyggelse".

Då precisa subjekt i diskursanalysen inte är analysobjekt i sig, används begreppet **subjektsposition** för att beskriva hur subjekten bestäms till vissa positioner och hur dessa relateras till varandra. Exempelvis kan subjektspositionen "invandrare" ses som en subjektsposition i relation till subjektspositionen "svensk". Dessa strukturellt bestämda positioner tillhandahåller ett slags filter som människor ser världen igenom samtidigt som det är utifrån dessa positioner som människors handlingar möjliggörs och begränsas.

Hegemoni är ett begrepp som betecknar ett tillstånd i en diskurs där rådande samhällsuppfattningar inte utmanas.

2.3 Operationalisering av teori och metod

En textanalys på ovannämnda material i kapitel 1.4 genomförs med hjälp av diskursanalysens ovanstående verktyg i kapitel 2.2.1. Fokuseringen kommer att ligga på problematiken med hur boendesegregationens objekt och subjekspositioner konstrueras genom språkbruk. Genom att fråga sig vilka ekvivalens-kedjor som kan bildas utifrån subjekspositioner och vilka ord som fungerar som element och moment i diskursen, analyseras först språkbrukets text i relation till den diskursiva och sociala praktiken

Diskursen om boendesegregation kommer att sammanlänkas till diskursen om en svensk nationell identitet, där materialet diskuteras i förhållande till den existerande rasmaktsordningen. Detta eftersom föreställningen om integration och segregation står i relation till tanken om en svensk nationell identitet, varför en inblick i detta är viktig för att förstå den makt som produceras, återskapas eller förändras.

Svagheten med att använda diskursanalysen som metod är dess bristande förmåga att fånga upp sådant som rör samhälleliga aktörer, dvs. vilka som producerar och reproducerar identitetsföreställningar i diskursen kring bostadssegregation.

2.4 Teoretiskt ramverk

2.4.1 Kritisk ras- och vithetsforskning

Ras och vithet synliggör ett normsystem som reglerar relationerna mellan olika raser - rasmaktsordning - där vithet skapas som den privilegierade och överordnade positionen, vilket kan jämföras med den könsmaktsordning där maskulinitet skapas som den överordnade positionen gentemot femininitet. Ras (vit/icke-vit) och kön (man/kvinna) är båda förkroppsligade kategorier medan deras närbesläktade begrepp etnicitet och genus syftar på de historiskt skapade kulturella och sociala sätten att t.ex. vara svensk respektive att vara man eller kvinna. Därmed kan en person rasmässigt vara icke-vit och samtidigt göra etnisk svenskhet, precis som en person som könsmässigt är man genusmässigt kan göra femininitet. (Hübinette, et.al. 2012; 46)

Detta betyder inte att vita eller icke-vita utgör homogena grupper, utan både vita och icke-vita inhyser många andra identifikationer och positioner. Den vita kroppen står liksom den manliga generellt för den överordnade normen medan den icke-vita kroppen och den kvinnliga i allmänhet är underordnade. (Ibid; 51)

Molina (1997; 104) menar att ras inte får ses som en bland andra kulturella egenskaper och därigenom göra ordet synonymt med begreppet etnicitet. Effekten blir i så fall att maktasymmetrier döljs, där användningen av alternativa ord som "xenofobi" och "främlingsfientlighet" duckar för att befatta sig med det centrala problemet och fördröjer därmed ett nödvändigt medvetandegörande om de rasistiska föreställningar som är djupt rotade i det för givet tagna. Detta betyder att begreppen ras och rasifiering blir nödvändiga i kampen mot en rasistisk organiserad struktur av maktförhållanden (Ibid; 104).

Vidare menar Molina (Ibid; 103) att det inte finns fysiskt synliga eller genetiska skillnader mellan människor som förklaringsgrund till kulturella skillnader, varför raser inte är något annat än sociala konstruktioner. Rasism grundar sig inte enbart på en föreställning om fysisk/biologisk överlägsenhet/underlägsenhet bland människor, utan inbegriper även föreställningar om kulturell tillhörighet (Ibid; 25). Rasifiering är en materiell process som producerar och upprätthåller ras-differentiering i samhället och mellan människor, där ändelsen *ering* indikerar aktion, process och skapande.

2.4.2 Etablerade och Outsiders

Norbert Elias (1999: xv-lvi) menar att det är ett allmänmänskligt tema att "medlemmar av grupper som har större makt än andra grupper som de står i ömsesidig beroenderelation till uppfattar sig bättre än de andra" (1999: xix). Elias använder *gruppkarisma* som ett uttryck för den mäktigare gruppens självbild, som karakteriseras av en upplevd specifik egenskap som den andra gruppen saknar. Den andra gruppen inkorporerar mer eller mindre den mäktigare gruppens verklighetstolkning om sig själva som underlägsna och utvecklar därigenom *gruppskam*.

Även nationen som en större grupp inbegrips i denna sociala process, där många nationer skapar en idealiserad bild av sig själva under storhetstiden. Denna föreställning

lever sedan krav inom gruppen som både en identitetskonstruktion och som något framtida generationer ska leva upp till. (1999: xv-lvi)

Elias (1999: xv-lvi) menar att gruppernas organisationsgrad är en förklaring som ofta förbises när en maktrelation präglas av olikheter i exempelvis nationalitet och rasistiska föreställningar. Det enda som skiljde grupperna i Winston Parva var, enligt Elias, att den mäktigare gruppen bott i området i flera generationer medan den andra gruppen var nyinflyttade och därigenom varken organiserade sinsemellan eller upprättat en gruppstillhörighet. Genom den etablerade gruppens sammanhållning och inre kontroll, möjliggjordes stigmatisering och utestängning av outsidersgruppen som ett sätt att bevara sin identitet och hävda sin överlägsenhet.

3. Bakgrund - den etniska boendesegregationens uppkomst

3.1 Om invandring till Sverige

Sedan 1930-talet har Sverige haft en större årlig invandring än utvandring, där invandringen haft en skiftande karaktär. Tidsperioden runt andra världskriget karakteriserades invandringen av krigsflyktingar från Tyskland, de nordiska grannländerna och Baltikum. 50- och 60-talet karakteriserades arbetskraftsinvandringen från Skandinavien, Grekland, Italien, Turkiet m.fl. att sätta avtryck i landets invandring. På 70-talet härjade politisk oro i Sydamerika, vilket fick många flyktingar att söka sig till Sverige och årtionden därpå, 80- och 90-talet, kom att kännetecknas av de många asylsökande från krigsdrabbade länder, särskilt från Balkankriget och Mellanöstern. (Migrationsverket, 2014)

Sedan år 2000 har, betraktat ur ett vidare geografiskt perspektiv, invandringen dominerats från Europa och Asien och år 2007 var den enskilt största gruppen invandrade, av närmare hundratusen, svenska medborgare, följt av irakiska, polska och danska medborgare (Magnusson T., 2008; 11)

Historiskt sett har den ekonomiska utvecklingen i landet varit avhängig en invandring av kvalificerad arbetskraft, särskilt tiden efter andra världskriget. Då var det konjunkturen som blev styrande invandringspolitiken, där integrationen i det svenska samhället gick genom arbetsmarknadspolitiken och på företagens villkor. Det var arbetsmarknadsstyrelsen som var huvudman för integrationen fram tills år 1985. Därefter tog Statens invandrarverk över fram tills år 1998, då Integrationsverket kom att efterträda fram till dess nedläggning år 2007. (Ibid; 10)

3.1.1 Bostadsdelegering genom "Hela-Sverige strategin"

"Hela-Sverige-strategin" var benämningen på den officiella politik som rådde mellan 1985 och 1994 och som ämnade bryta koncentrationen av invandrade i storstadsregionerna samt fördela ansvarstagandet för mottagandet bland landets kommuner. Detta utfördes genom att placera ut asylsökande i förvalda kommuner och när dessa sedan fick uppehållstillstånd, var det fritt att bosätta sig någon annanstans. Genom politiska styrmedel ville man främja en blandad befolkningssammansättning i syfte att underlätta de invandrades integration i samhället och förhindra uppkomsten av "etniska kluster". Ändå bodde 65 procent av de utrikesfödda i storstadsområdena år 2007 och det är i storstadsområdena Stockholm, Göteborg och Malmö som invandringen är som störst idag. (Migrationsverket, 2014).

Genom att studera de önskade effekterna av "Hela Sverige-strategin", blir det tydligt att formationen av etniska kluster uppfattas som ett problem i den bemärkelsen att statliga åtgärder legitimeras i syfte att främja en blandad befolkningssammansättning. Alltså blir innebörden av tecknet "segregation" i diskursen om segregerat boende något negativt, där särskilt vissa områden och dess invånare ses som problematiska, dvs. "etniska kluster".

3.2 Etnisk boendesegregation – ett problem formuleras

Att formulera något som ett problem är beroende av sin tidsperiod och kontext, dvs. skiktningar mellan olika hushålls- och boendestruktur är inget nytt fenomen och har inte alltid uppfattats eller formulerats som ett problem inom den svenska bostadspolitiken.

Bostadssegregation började grundas som ett problem, ett socio-ekonomiskt sådant, under femtiotalet och blev med detta en klassfråga. Segregationsproblematiken betraktades inom bostadspolitiken 1967 som ett rättviseproblem som handlade om ojämn resursfördelning mellan olika individer och grupper (Ericsson et al. 2002; 52 - 53).

Nedanstående citat är hämtat från dåvarande bostadsministern Ingvar Carlssons vägledande proposition år 1974 som visar på en medvetenhet om problematiken kring skiktningar mellan olika befolkningsgrupper i bostadsområden (Bergsten, 2010; 15):

Jag delar (...) uppfattning att en skiktning mellan olika befolknings-grupper måste undvikas och att en allsidig hushålls- och boendestruktur inom bostadsområdena är angelägen från både sociala och samhälls-ekonomiska synpunkter.

I början på 1980-talet kom flyktingarna att domineras från icke-europeiska länder, varför denna skiktning tagit en annan skepnad (Magnusson T., 2008; 10). Idag utgörs Sveriges befolkning av fler etniciteter än vad den gjorde sedan Carlssons tid, vilket begreppet "etnisk boendesegregation" beskriver.

Begrepp som "etnisk boendesegregation", "etniska klyftor" och "etniska hierarkier i boendet" är samtliga uttryck för den nya dimensionen som trätt in i den svenska boendesegregationen. Men vad uttrycker egentligen "etnisk segregation" för något? Johan Asplund (1970) skriver i sin bok Om undran inför samhället om vikten av att förstå fenomenets faktiska betydelse, snarare än att enbart kartlägga dess utbredning, orsaker och konsekvenser. Ifall ingen förståelse finns för fenomenets kvalitativa natur, vilken användbar kunskap kan då de kvantitativa undersökningarna och orsakssambanden ge?

3.2.1 Betydelsen av etnicitet

Den kritiska ras – och vithetsforskningen menar på att begreppet etnicitet syftar på de historiskt skapade kulturella och sociala sätten att vara t.ex. svensk på, vilket betyder att en person kan samtidigt vara icke-vit och etnisk svensk – en position icke-vita adopterade exempelvis har. Ras däremot, används inte utifrån en essentialistisk och biologisk-medicinsk kategori som på något sätt är fast och medfödd, utan är en förkroppsligad kategori som används för att synliggöra ras-kategoriens betydelse och dess påverkan på både vita och icke-vita svenskars liv i syfte att förstå individers och grupperns upplevelser av inkludering och exkludering utifrån ras i en mängd olika sammanhang i dagens Sverige (Hübinette et al. 2012; 44-45).

Michael Banton (Eriksen H., 1993; 21) menar att begreppet etnicitet har ett fokus på en gruppidentifikation av "oss" till skillnad från rasbegreppets fokus på kategorisering av "dem". Även om en sådan gränsdragning förenklar vår förståelse för skillnaderna för de två begreppen, är den likväl problematisk då föreställningar om "ras" kan vara närvarande i etniska ideologier, vilket får betydelse för etniska relationer. Exempelvis är föreställningen om ett gemensamt ursprung, både biologiskt och geografiskt, frekvent förekommande i olika etniska gruppidentiteter. Eriksen Hylland menar att etnicitet är en aspekt av en relation och inte en egenskap hos en grupp, dvs. att etnicitet "kan göras", vilket han exemplifierar genom de etniska identiteter som pådyvlades befolkningen i Rwanda (Ibid; 46). Vidare menar Eriksen Hylland att förutsättningarna för att etnicitet ska uppstå är ett minimum av kontakt med varandra, där föreställningar hyses om att den andra gruppen är kulturellt annorlunda (Ibid; 21). Gruppidentifikation definieras alltid i förhållande till något annorlunda (Ibid; 19).

För att bilda en förståelse för tecknets (eticitet) betydelse i dagens diskurs, kommer en historisk redogörelse för dess ursprung. "Etnicitet" kommer ursprungligen från grekiskans "ethnikos", som betyder hednisk. I USA användes tecknet "ethnics" vid andra världskriget som en "hövlig benämning på judar, italienare, irländare och andra folkslag som betraktades som underlägsna den dominerande befolkningen..." (Ibid; 12). Eriksen Hylland (Ibid; 13) betonar hur "eticitet" väcker i vardagligt tal associationer till begrepp som "minoritetsfrågor" och "ras-relationer", trots att majoritetsbefolkningen också kan "göra etnicitet". Detta kan återkopplas till hur den kritiska ras- och vithetsforskningen tillämpar "eticitet" som historiskt skapade kulturella och sociala

sätten att vara på.

Molina (1997; 228-229) menar att begreppet "etnisk boendesegregation" är vagt och innehåller ett missvisande inslag av neutralitet. Ordet "etnicitet" kan dels insinuera att det är just etnicitet, och därmed "kultur" i en statisk och fragmentarisk mening, som förklarar befolkningsskiktningen. Förklaringar som problematiserar mottagarsamhällets strukturer hamnar därmed i skymundan. Samtidigt visar empiriska studier i Sverige att det inte är alla etniska grupper som associeras med den "etniska boendesegregationen", utan att det främst rör personer från vissa utomeuropeiska länder, vilka oftast förknippas med "invandrarnas boendesegregation". Alltså blir det underförstått att "etnisk boendesegregation" står för icke-vita personers ansamling i vissa bostadsområden. Etnisk boendesegregation diskuteras inte som alla svenskars problem som det gjordes under 1970- och 1980-talen, utan mycket mer som "invandrarnas" (Ibid; 64). Det blir ännu missvisande då det i flesta fall finns en stor variation av olika etniciteter i de områden som associeras med "etnisk boendesegregation", till skillnad från vissa bostadsområden som präglas av vita svenskar med en väldigt likartad etnicitet.

4. Analys – att vara Svensk eller den Andre

Winther Jørgensen och Phillips (2000; 69) menar att uppfattningar om identiteter är en fråga om makt att definiera, kategorisera och ha tolkningsföreträde, där makten reglerar vad som sägs och hur det sägs, vad som är det acceptabla och relevanta, vem som har tolkningsföreträde och rätt att definiera problem samt definiera *vilka* som är problemet. I likhet med makthierarkier, anser den kritiska analysen att identiteter också är flexibla och instabila i sin konstruktion då det är diskursivt skapade i en specifik historisk och social kontext.

Katarina Mattson (SOU, 2005: 41; 139) redogör för hur idéer om svenskhet och vem som är svensk, präglar de processer som på olika samhällsområden skapar ett segregerat samhälle och att förekomsten av en normativ svenskhet måste förstås i relation till föreställningar som kretsar kring "det vita västerländska". Mattson (Ibid; 144) redogör vidare om att vithet som norm inte kan likställas med någon annan

normativ beteckning. Vithet ingår i kolonialismens maktordning och de förutsättningar för vithet som en globalt närvarande norm och maktposition som kolonialismen skapade, vilket är bakgrunden till varför vithet än idag är förknippat med globala fördelar och privilegier. Enligt Mattson (Ibid; 148) är svenskhet en position i ett maktlandskap, där att agera som svensk innebär att utnyttja och använda sig av den maktposition som föreställningar och ideologiska innebörder i tanken om svenskhet medger. Möten mellan individer sker aldrig i ett neutralt vakuum utan i ett maktlandskap som formas utifrån hegemoniska diskurser, där individer aldrig het agerar som individer utan tillskrivs olika positioner som därigenom får varierande grad och i olika former social makt över andra (Ibid).

4.1 Om den etablerade svensken

Svanberg och Tydén (1999; 17-18) menar att "svensken" kan sägas bli "svensk" under det sena 1800-talet då industrisamhället var på intåg. Människor lämnade sina lokalsamhällen och inträdde ett nytt ekonomiskt system där släktskapsideologier, feodalism och religion inte längre kunde organisera människor på ett effektivt sätt (Eriksen H., 1993; 131). För att överskrida den alienation som genererades av industrisamhället, skapade nationalismen en känsla av sammanhållning bland individer i ett storskaligt samhällssystem, genom att hävda existensen av en föreställd gemenskap, grundad på en gemensam kultur och förankrad i en stat, inom vilken människors lojaliteter kunde riktas mot staten och lagstiftningssystemet snarare än mot medlemmarna av de egna släkten eller byn (Ibid).

Denna föreställda gemenskap emanerar från ett konstruerat sätt att tänka "nationellt" genom de nationella tidningarna, kartografin och den obligatoriska skolan. Nationalismens centrala idé, menar historikern Eric Hobsbawn, är föreställningen om nationen som naturlig och evig, trots att den kännetecknas av sin modernitet (Svanberg & Tydén, 1999; 8).

Hur skapas föreställningen om nationen som naturlig och evig? Thomas Hylland Eriksen (1993; 132) skriver i sin bok *Etnicitet och nationalism*, att ett viktigt mål för nationalistiska ideologin är att återskapa en känsla av helhet och kontinuitet med det

förflutna och att överskrida den alienation, den klyfta mellan individ och samhälle som moderniteten fört med sig. Denna helhet och kontinuitet med det förflutna skapas genom att glorifiera och omkodifiera påstådd uråldrig tradition som delats av nationsmedlemmarnas förfäder, varigenom kulturen förtingligas och ses som något konstant (Ibid; 128-130).

Detta kan illustreras av den norska nationens skapelse som ägde rum under hela 1800-talet, då stadsborgerskapets medlemmar vallfärdade till avlägsna dalar på jakt efter "äkt norsk kultur" och tog med sig delar av denna hem till städerna i syfte att presentera dem som äkta uttryck för norskhet. Denna föreställning om solidaritet mellan stad och land menas vara karaktäristisk för nationalismen. Före nationalismens tid hade de styrande klasserna i regel en kosmopolitisk prägel, där tanken om att aristokratin hörde till samma kultur som bönderna måste ha förefallit den förra motbjudande och den senare ofattbar. (Ibid; 128-129)

Goldberg (SOU, 41; 99) menar att rasifiering existerar inbyggd i tanken om den moderna västerländska nationen, där de europeiska staterna har byggt sina rasregelsystem genom två huvudsakliga modeller; den naturalistiska och den historicistiska. Den förstnämnda modellen förklarar nationell överlägsenhet genom att naturalisera konstruerade rasskillnader genom rasbiologiskt tankegods i termer av högtstående/lågtstående raser medan den sistnämnda markerar industriell och teknologisk utveckling som symboler för en kulturell överlägsenhet. Forskning har visat att uppbyggandet av Sveriges nationella identitet utgjordes av bägge modellerna. Folkhemsbyggandet tar sin avstamp från rashygienismen, där bland annat den nationella överlägsenheten skulle bevaras genom en medveten befolkningspolitik (Ibid; 100).

4.1.1 Benämningar av den etablerade svensken

Boverket använder begreppen "svenskfödda", "svensk bakgrund" (2007) samt "infödda svenskar", "svenskar" samt "etniska svenskar" (2010) i sina rapporter om boendesegregation. Definitionen av den andra kategorin, "svensk bakgrund", är att hen är född i Sverige och har minst en förälder som är född i landet (2010; 17). Dessa representerar således den etablerade, integrerade majoriteten, vilka står i ett

motsatsförhållande till den segregerade outsider-gruppen. Utifrån Elias teori om gruppkarisma, vilket är de specifikt upphöjda egenskaper som omedvetet tillskrivs den egna gruppen, är en tolkning utifrån den kritiska ras – och vithetsforskningen att vithet samt etnisk svenskhet är de egenskaper utgörs av gruppkarisman, vilka outsider-gruppen saknar. Då den etablerade gruppen har tolkningsföreträde i värderingar, inkorporerar den andra gruppen mer eller mindre en känsla av underlägsenhet av att inte besitta dessa egenskaper.

Om den kritiska ras – och vithetsforskningen sätter dessa egenskaper i ett vidare sammanhang om idéer om "det vita västerländska" och kolonialismen, menar Elias att gruppernas *organisationsgrad* är förklaringen som ofta förbises när maktrelationer präglas av olikheter. Utifrån Elias teori är det den etablerade gruppens sammanhållning och inre kontroll som möjliggör stigmatisering och utestängning av outsider-gruppen som ett sätt att bevara sin identitet och hävda sin överlägsenhet.

Ovanstående tankegodis kan förstås genom att studera nedanstående uttalande om kriterierna för att kalla sig svensk. Journalisten till artikeln "Om Arlov varit som Åkarp hade SD inte behövts", Lena Stadler (2014), är adopterad från Sydkorea och frågar Sverigedemokraternas ordförande i Burlöv om hon är svensk enligt honom. Hans svar lyder:

Nej, du är ju inte svensk ursprungligen. Du är ju assimilerad korean. Men vad är svenskt? Det kan man fråga sig. Du är så nära svensk man kan tänka sig. Biologiskt är du inte svensk, men kulturellt är du det, var man nu ska dra gränsen, säger Lars-Anders Espert.

Lars-Anders Espert betonar att Lena inte uppfyller en "biologisk svenskhet" men att hon kulturellt är svensk. Sedd från det kritiska ras- och vithetsforskningsperspektivet, blir ovanstående utlåtande ett uttryck för hur Espert betonar att Lenas icke-vithet är ouppfylld för att inräknas i kategorin "svensk" men att hon kulturellt och socialt är svensk, dvs. hennes etnicitet är svenskt. Samtidigt skönjas en osäkerhet om vad svenskhet är, då Espert frågar sig: "Men vad är svenskt? Det kan man fråga sig". Även om Espert vidhåller sin egen betydelse av tecknet "svensk", kan osäkerheten i hans uttalande tolkas som en medvetenhet om att "svensk" är ett element som är utsatt för en betydelsekamp. Ekvivalens-kedjan för Esperts syn på svenskhet blir således: svensk = vit svensk =

etnisk svensk.

Eriksen (1993; 13) skriver att rasismen bygger på föreställningen om att individen besitter inneboende egenskaper som härstammar från dennes föreställda "folkslag". Huruvida ovannämnda politiker är rasist eller ej är varken relevant eller syftet, utan att applicera ovannämnda resonemang om svenskhet i ett vidare sammanhang om hur tecknet "svensk" definieras utifrån en föreställning om att svenskhet är en inneboende egenskap. Kulturrasismen grundar sig även den på en föreställning om att individen besitter inneboende egenskaper färgade av sin kultur, vilket denne ärvt från sin föreställda "folkslag". Resonemanget om att svenskhet är en inneboende egenskap bygger på ett rasistiskt resonemang utifrån ovannämnda definition av rasism.

4.2 Benämningar på den segregerade Andre

Som Boverket (2007; 7) skriver i sin rapport *Etniska hierarkier i Boendet*, verkar det vara svårare att bli inkluderad i det svenska samhället ju längre bort från Sverige man kommer ifrån och ju mer annorlunda utseende och kultur man har. Forskning har visat på hur män med utomeuropeiska namn har svårare att komma på visning för lägenheter jämfört med män med svensk-associerade namn, trots likvärdiga utbildningsnivåer (Ahmed et al, 2010). Med andra ord; de som verkar ha svårare att bli inkluderade i det svenska samhället är de icke-vita personer med en annan etnicitet än den svenska. De som i främsta rum faller inom ramen för beteckningen "invandrare" - ett ord som fortfarande brukas i diskursen om boendesegregation och har alltmer kommit att beteckna en icke-vit person, oavsett om personen ifråga har invandrat eller är född och uppvuxen i Sverige (Hübinette et al. 2012; 54). Ordet "invandrare" används exempelvis i Boverkets (2010; 16) rapport *Boendesegregation – orsaker och mekanismer* i diskursen kring segregationens uppkomst och tillväxt i storstadsområdena. I kontexten kan en ekvivalens-kedja skapas av tecknen "segregation" och "invandrare", vilket bildar föreställningen om "invandraren" som segregerad och därmed inte inbegripen i den etablerade, integrerade gruppen av "svenskar". Denna associationsbild kan tolkas som missvisande av två skäl; dels klumpas många människor från olika kulturer in i en och samma kategori (invandrare), dels åsidosätts majoritetsbefolkningens roll i

segregationen då fokus läggs på korrelationen mellan "invandrare" och segregation. Åsa Bråmås (2006; 1143) redogör i sin artikel om segregationens mekanismer och hur den vita majoritetsbefolkningen har bidragit till segregationen genom ett undvikande flyttningsmönster från områden som bebos av invandrade svenskar.

Ericsson, Molina och Ristilammi (2002; 32) skriver i boken *Miljonprogram och Media – föreställningar om människor och förorter* att "invandrare är en specifik och konstruerad betydelsekategori, som blir relevant att använda sig av när det står i relation till det svenska. Vidare menar de att benämna någon som invandrare är att klassificera en person utan tillhörighet och därmed frikopplas möjligheten att få en identitet som inte med nödvändighet definieras av att inte tillhöra det svenska, dvs. normen (Ibid). Molina (1997; 23) redogör för att "benämningen började användas i officiella sammanhang först i slutet av 1960-talet, när myndigheterna ville gå ifrån benämningen "importerad utländsk arbetskraft".

Ett annat begrepp som Boverket (2007; 7) tillämpar för icke-vita personer är "synliga minoriteter" vilket de menar betecknar "personer med ett ursprung utanför "västvärlden". I "Västvärlden" inräknas Norden, EU 15 (Belgien, Danmark, Finland, Frankrike, Grekland, Luxemburg, Nederländerna, Irland, Italien, Portugal, Spanien, Storbritannien, Sverige, Tyskland och Österrike), USA, Kanada, Australien eller Nya Zeeland (Ibid; 16). Dessa har enligt Boverket den svåraste situationen på bostadsmarknaden jämfört med de övriga personer med utländsk bakgrund, där deras förhållanden är mer lik dem som har svensk bakgrund.

Utländsk bakgrund definierar Boverket (2010; 17) som en person som är född utomlands, vanligen kallade "första generationens invandrare", samt en person född i Sverige med två föräldrar utomlands, dvs. "andra generationens invandrare". Denna kategorisering är problematisk för att den förbiser den rasmaktsordning som existerar i samhället genom att ignorera den starka förbindelse som förekommer mellan vithetskriteriet och den svenska, nationella identiteten.

Vad är då den gemensamma nämnaren för "de övriga personer med utländsk bakgrund" och dem med svensk bakgrund som gör att deras förhållanden är mer lika, dvs. mindre problematisk, än de som betecknas som "synliga minoriteter"? En central gemensam nämnare blir närheten eller tillhörigheten till vithetsnormen, vilket de "synliga minoriteterna", alltså de icke-vita personerna, står utanför.

Socialstyrelsens (2010; 176) benämning på icke-vita personer är "synliga invandrargrupper", vilka är "invandrare med ursprung i sydöstra Europa, Asien, Afrika eller Latinamerika. I ett annat stycke står begreppet "invandrare" i relation till begreppet "minoritetsgrupper" (Ibid; 179):

Invandrare och andra minoritetsgrupper väljer ofta att bosätta sig i närheten av andra från samma etniska grupp, framför allt om de är mindre privilegierade i samhället.

Vilka representeras av "invandrarna" och vilka representeras av "andra minoritetsgrupperna"? En tolkning blir att "invandrarna" står för de icke-vita personer med icke-svensk etnicitet medan "andra minoritetsgrupper" har närmare eller tillhör den vita hegemonin men som har en icke-svensk etnicitet.

5. Slutsats

Genom att analysera språkbruket som tillämpas av de statliga myndigheter som motarbetar den etniska boendesegregationen, har föreliggande uppsats ämnat urskilja huruvida beskrivningen av olika subjekspositioner kan leda till ett ökat "vi-och-dem-tänkande", där föreställningar byggda på en dikotomi mellan kategorierna "svenskar" och "invandrare" främjas. Tolkningen av det empiriska materialet har gjorts utifrån den kritiska diskursanalysen parallellt med kritisk ras – och vithetsforskning samt Norbert Elias teori om etablerade och outsiders. Därigenom kan en dikotomi skönjas i diskursen om etnisk boendesegregation, där "invandrare" å ena sidan representerar den segregerade outsider-gruppen och "svenskar" å andra sidan representerar den integrerade etablerade gruppen. Med kritisk ras – och vithetsforskning som ramverk blir det märkbart att de två gemensamma nämnaren för samtliga benämningar av de subjekspositioner som beskriver den integrerade gruppen, är tillhörandet av vithetsnormen samt en kulturell tillhörighet (etnicitet) till majoritetsbefolkningen, dvs. en svensk etnicitet.

Min hypotes vid uppsatsens begynnelse var att integrationspolitikens brister redan kunde skönjas i vårt språkbruk, där kategoriseringar av den svenska befolkningen med ord som "invandrare" och "svenskar" kan öka ett "vi-och-dem"-tänkande och därigenom producera och reproducera dagens segregation. Den kritiska diskursanalysens ontologiska ramverk menar att språket fungerar som en gränssättare för tanke och handling, där idéer inte är direkta återspeglings av den materiella världen utan de förutsätter ett språk som i sin tur organiserar den sociala verkligheten. Därav språkets och maktens växelverkan. Utifrån detta ontologiska ramverk påverkar denna dikotomi ett "vi-och-dem"-tänkande som existerar i diskursen om etnisk boendesegregation.

Källförteckning

Litteratur

- Ahmed, M. Ali; Andersson, Lina; Hammarstedt, Mats. (2010) Can discrimination in the housing market be reduced by increasing the information about the applicants? *Land Economics*, vol.86: 79-90.
- Asplund, Johan. (1970) *Om Undran Inför Samhället*. Argos, Lund.
- Bergsten, Zara. (2010) *Bättre framtidsutsikter? Blandade bostadsområden och grannskapseffekter – en analys av visioner och effekter av blandat boende*. Universitetsstryckeriet, Uppsala.
- Bergström, Göran; Boréus, Kristina. (2012) *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Studentlitteratur. Lund
- Bråmås, Åsa. (2006) "White Flight"? The production and reproduction of immigrant concentration areas in Swedish Cities, 1990-2000. *Urban Studies*, Vol. 43: No.7: 1127-1146, Routledge.
- Ericsson, Urban; Molina, Irene; Ristilampi, Per-Markkus. (2002) *Miljonprogram och media - föreställningar om människor och förorter*. Berlings Skogs AB, Trelleborg.
- Foucault, Michel. (2008) *Diskursernas kamp*. Brutus Östlings bokförlag, Eslöv.
- Eriksen Hylland, Thomas. (1993) *Etnicitet och nationalism*. Nya Doxa, Nora.
- Hübinette, Tobias; Hörnfeldt, Helena; Rarahani, Fataneh & Rosales, León, René. (2012) *Om ras och vithet i ett samtida Sverige*. Mångkulturellt centrum, Tumba.
- Molina, Irene. (1997) *Stadens rasifiering - etnisk boendesegregation i folkhemmet*. Uppsala universitet, Uppsala.
- Elias, Norbert; Scotson, L. John. (1999) *Etablerade och Outsiders*. Arkiv, Lund.
- Sahlin, Ingrid. (1999) *Diskursanalys som sociologisk metod*. Studentlitteratur, Lund.
- Svanberg, Ingvar; Tydén, Mattias. (1999) *I nationalismens bakvatten. Om minoritet, etnicitet och rasism*. Studentlitteratur, Lund.
- Tunström, Moa. (2009) *På spaning efter den goda staden*. Örebro universitet, Örebro.

Magnusson Turner, Lena. (2008) *Den delade staden*. Boréa Bokförlag, Umeå.

Winther Jørgensen, Marianne; Phillips, Louise. (2000) *Diskursanalys som teori och metod*. Studentlitteratur, Lund.

Offentliga dokument och rapporter

Boverket. (2004) *Integration och segregation i boendet – begrepp och indikatorer*.

(2007) *Etniska hierarkier i boendet. Lägesrapport om integration*.

(2010) *Boendesegregation - orsaker och mekanismer*.

Socialstyrelsen. (2010) *Social rapport 2010*.

SOU. (2005: 56) *Det blågula glashuset - strukturell diskriminering i Sverige, del 3*.

(2005: 41) *Bortom Vi och Dem. Rapport av Utredningen om makt, integration och strukturell diskriminering*.

(2006: 73) *Den segregerade integrationen – om social sammanhållning och dess hinder*.

Internet

Ekeröth, Kent. (2011) *"Fel att bygga upp parallella samhällen"*, Svenska Dagbladet.
http://www.svd.se/opinion/brannpunkt/fel-att-bygga-upp-parallella-samhallen_6430236.svd
Hämtat: 2014-11-30

Eksvärd, Elaine. (2012) *"När blir man svensk enligt dig, Reinfeldt?"*, Aftonbladet.
<http://www.aftonbladet.se/debatt/article15851303.ab>
Hämtat: 2015-01-07

Löfroth, Simon. (2014) *"Viktigt att prata om laddade ord"*, Svenska Dagbladet.
(http://www.svd.se/nyheter/idagsidan/barakat-ghebrehawariat-om-vithetsnormen-rasism-och-begreppet-rasifierad_3401636.svd)
Hämtat: 2014-06-20

Migrationsverket. (2014) <http://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Fakta-om-migration/Historik.html>
Hämtat: 2014-11-15

Stadler, Lena; Eriksson, Jenny. (2014) "*Om Arlov varit som Åkarp hade SD inte behövts*", Sydsvenskan.
<http://www.sydsvenskan.se/omkretsen/burlov/om-arlov-varit-som-akarp-hade-sd-inte-behovts/>
Hämtat: 2014-11-01

Tidningsutgivarna (TU). (2014)
(<http://www.mediekompass.se/arkiv/mediekunskap/fakta-dagstidningar>)
Hämtat: 2014-07-10

Valmyndigheten. (2014) <http://www.val.se/val/val2014/slutresultat/R/rike/index.html>
Hämtat: 2014-10-15